

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014

UTKAST 18.11.2024

Kapitel 1–3

Innehåll

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen	1
1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan.....	1
1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den.....	2
1.3 Centrala beslut i den lokala läroplanen	4
2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål	5
2.1 Förpliktelser som styr förskoleundervisningen.....	5
2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen	8
2.3 Värdegrunden	9
2.4 Synen på lärande	10
2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	10
2.6 Frågor som avgörs på lokal nivå.....	13
3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen som stödjer växande och lärande.....	13
3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.....	14
3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen	16
3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.....	16
3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå.....	18

1. Grunderna för läroplanen och den lokala läroplanen

1.1 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan är en nationell föreskrift utfärdad av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om grundläggande utbildning¹, utifrån vilken den lokala läroplanen för förskoleundervisningen ska utarbetas och förskoleundervisningen genomförs. Beredningen av läroplansgrunderna regleras främst

---

¹ Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 14 § 2 mom. och Statsrådets förordning (422/2012) 13 §

av lagen och förordningen om grundläggande utbildning och av statsrådets förordning som fastställer målen för förskoleundervisningen².

Syftet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan är att främja att en högklassig och enhetlig förskoleundervisning förverkligas i hela landet. Utgångspunkt för revideringen av grunderna är de utmaningar som förändringarna i barnens uppväxtmiljö och förskolans verksamhetsmiljö ställer i dag och i framtiden. Grunderna har beretts i brett samarbete utgående från de senaste resultaten från forskning och utvecklingsarbete.

I grunderna för läroplanen fastställs målen och det centrala innehållet i förskoleundervisningen, samarbetet mellan vårdnadshavarna och förskolan samt principerna för elevvård och målen för den elevvård som hör till undervisningsväsendet³. Förskoleundervisningen är en helhet som omfattar undervisning och fostran, där målen inom olika delområden är relaterade till varandra och formar grunden för verksamhetskulturen. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller därför också texter som klargör målen för förskoleundervisningen.

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan innehåller hänvisningar till lagstiftningen. Syftet med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan läroplansgrunderna och lagstiftningen. Avvikande från lagarna som reglerar förskoleundervisningen används i grunderna för förskoleundervisningens läroplan benämningen barn i stället för elev, ~~stöd för växande och lärande~~ **stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning** i stället för stöd för lärande och skolgång, och elevvård i stället för termen elevhälsa som används i lagen om elev- och studerandevård. **I det svenskspråkiga styrdokumentet används förskoleundervisning och förskola synonymt i betydelsen förskoleundervisning.**

1.2 Den lokala läroplanen och utvecklandet av den

~~Anordnaren av förskoleundervisning~~ **Utbildningsanordnaren** ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för förskoleundervisningen och för att utveckla den⁴. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla ~~förskoleenheter~~ **verksamhetsställen för förskoleundervisning**. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska ~~anordnaren av förskoleundervisning~~ **utbildningsanordnaren** beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁵
- plan för likabehandling enligt diskrimineringslagen⁶

² Statsrådets förordning (422/2012)

³ Lag om grundläggande utbildning 14 § 2 mom. (477/2003)

⁴ Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 15 § 1 mom.

⁵ Barnskyddslag (417/2007) 12 §, Lag om elev och studerandevård (1287/2013) 12 §

⁶ Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

- jämställdhetsplan enligt jämställdhetslagen⁷
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturförstärkning samt övriga planer och beslut som ~~anordnaren av förskoleundervisning~~ **utbildningsanordnaren** gjort angående utbildning, barn och familjer.

~~Anordnaren av förskoleundervisning~~ **Utbildningsanordnaren** ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk⁸. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla ~~förskoleenheter~~ **verksamhetsställen för förskoleundervisning** eller så att planen innehåller gemensamma delar och enhetsspecifika delar **för varje verksamhetsställe** på det sätt som ~~anordnaren av förskoleundervisning~~ **utbildningsanordnaren** beslutar. Flera **utbildningsanordnare av förskoleundervisning** kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. ~~Anordnaren av förskoleundervisning~~ **Utbildningsanordnaren** ska dessutom utgående från läroplanen sammanställa en årlig **verksamhetsplan**⁹ och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I planen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje ~~förskoleenhet~~ **verksamhetsställe för förskoleundervisning** under det aktuella året.

~~Anordnaren av förskoleundervisning~~ **Utbildningsanordnaren** ska se till att ~~förskolepersonalen~~ **förskoleundervisningens personal** och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet¹⁰. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster inom välfärdsområdet¹¹. För att trygga en enhetlig lärtid för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i ~~förskolan~~ få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inlärning¹². För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i ~~förskolan~~ följa den läroplan som ~~anordnaren av förskoleundervisning~~ **utbildningsanordnaren** fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också den ~~individuelle~~ **plan för genomförande av barnspecifikt stöd** ~~planer~~ som anknyter till ~~stöd för barnets växande och lärande~~ **stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen**¹³ ska utarbetas ~~utgående från den gemensamma läroplanen~~ **i enlighet med kapitel 5**.

~~Anordnaren av förskoleundervisning~~ **Utbildningsanordnaren** har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande¹⁴. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och den årliga **verksamhetsplan** som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som ~~anordnaren av förskoleundervisning~~ **utbildningsanordnaren** och ~~förskoleenheterna~~ **verksamhetsställena för förskoleundervisning** ger kan även resultaten av nationella utvärderingar och

⁷ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och dess ändring (1329/2014)

⁸ Lag om grundläggande utbildning 15 § 1 mom. (628/1998)

⁹ Förordning om grundläggande utbildning 9 § (852/1998)

¹⁰ Lag om grundläggande utbildning 47 a § (1267/2013) och FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

¹¹ Lag om grundläggande utbildning 15 § 2 mom. (477/2003)

¹² Lag om grundläggande utbildning 30 § 1 mom. (642/2010)

¹³ ~~Lag om grundläggande utbildning 16 a § och 17 a § (642/2010)~~ **Lag om grundläggande utbildning 4 a kap.**

¹⁴ Lag om grundläggande utbildning 21 § 1 och 2 mom. (1296/2013)

utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Anordnaren av förskoleundervisning **Utbildningsanordnaren** kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

1.3 Centrala beslut i den lokala läroplanen

Den lokala läroplanen och den årliga **verksamhetsplan**¹⁵ som preciserar läroplanen utarbetas på det sätt som **anordnaren av förskoleundervisning utbildningsanordnaren** bestämmer i enlighet med de mål och principer som beskrivs i detta kapitel. Utbildningsanordnaren kan besluta om delegering av beslut gällande läroplanens innehåll till **förskoleenheterna verksamhetsställena för förskoleundervisning** och ge dem anvisningar om detta. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan anges i slutet av varje huvudkapitel vilka frågor i kapitlet som ska avgöras och beskrivas i den lokala läroplanen.

Vid beredningen av den lokala läroplanen ska **anordnaren av förskoleundervisning utbildningsanordnaren** fastställa och i läroplanen beskriva

- för vilka undervisningsspråk läroplanen utarbetas och godkänns
- om den lokala läroplanen utarbetas gemensamt för alla **förskoleenheter verksamhetsställen för förskoleundervisning**, helt eller delvis separat för varje **enhet verksamhetsställe**, regionalt, eller om man väljer en annan lösning
- hur strukturen i läroplanen ser ut, i vilken ordning frågor behandlas och hur läroplanen publiceras
- hur **förskoleundervisningens** personal i förskolan, barnen och vårdnadshavarna deltar i uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen
- hur samarbetet i anknytning till läroplansarbetet genomförs med småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och sakkunniga inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster samt andra eventuella samarbetsparter
- hur lokala särdrag, olika sätt att ordna förskoleundervisningen, utvecklingsmål och planer som gäller barnen beaktas vid beredningen av läroplanen
- om planerna enligt jämställdhetslagen¹⁶ och diskrimineringslagen¹⁷ ska ingå i läroplanen eller om de ska utarbetas som fristående planer
- hur vårdnadshavarna och intressentgrupperna informeras om läroplanen och den årliga **verksamhetsplan** som preciserar läroplanen
- hur läroplanen utarbetas, uppföljs och utvecklas.

¹⁵ Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 9 §

¹⁶ Lag till jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och dess ändring (1329/2014)

¹⁷ Diskrimineringslag (1325/2014) 6 §

2. Förskoleundervisningens uppdrag och allmänna mål

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i mångsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling, och lärande och välbefinnande bilda en logiskt framskridande helhet som lägger grund för ett livslångt lärande. Förskoleundervisningens centrala uppdrag är att främja barnets förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Undervisningen ska utgå från barnet. Undervisningens uppdrag är att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt principen om inkludering. Till dessa principer hör alla barns lika rättigheter, jämlikhet, likabehandling, ickediskriminering, värdesättning av mångfald samt social delaktighet och gemenskap. Inkludering är ett omfattande begrepp och gäller alla barn. Inkludering ska ses som en princip, en värdering och ett sätt att tänka som berör anordnandet av förskoleundervisningen som helhet. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd för växande och lärande, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter. Barnet har rätt till stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisning (kapitel 5).

2.1 Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen¹⁸ samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa i första hand¹⁹ beaktas. Då undervisningen ordnas ska också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa beaktas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling²⁰, jämställdhetslagen²¹, Europakonventionen om mänskliga rättigheter²², FN:s konvention om barnets rättigheter²³, FN:s konvention om handikappades rättigheter²⁴, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter²⁵ och FN:s globala mål för hållbar utveckling²⁶. Förskoleundervisningen regleras också av förvaltningslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

¹⁸ Lag om elev- och studerandevård (1287/2013)

¹⁹ Lag om grundläggande utbildning 3 a § (163/2022)

²⁰ Lag om likabehandling (21/2004)

²¹ Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986)

²² Europakonventionen om mänskliga rättigheter, Fördrag (63/1999)

²³ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

²⁴ FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007 (27/2016)

²⁵ FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

²⁶ Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person²⁷.

Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning²⁸ för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. De barn som har beslut om tidigarelagd läroplikt har också rätt att få förskoleundervisning året innan läroplikten börjar (se kapitel 5). Ett barn har också rätt att delta i förskoleundervisning året innan den grundläggande utbildningen inleds, om det har fattats ett beslut om att barnet inleder den grundläggande utbildningen ett år tidigare än vad som föreskrivs. Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås²⁹. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Ett barn som deltar i förskoleundervisning har även rätt att delta i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen³⁰.

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning³¹, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i avsnittet Specifika frågor angående språk och kultur.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet³². Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning³³.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår³⁴ och ska ges under minst 700 timmar³⁵. För barn som omfattas av förlängd tidigarelagd läroplikt beskrivs alternativten för hur förskoleundervisningen kan genomföras i avsnittet Särskilt stöd kapitel 5.5. Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken³⁶.

Ett barn som deltar i förskoleundervisning och i småbarnspedagogik som kompletterar förskoleundervisningen har rätt att få stöd³⁷, oberoende av anordnare av förskoleundervisning eller småbarnspedagogik³⁸. Förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken som kompletterar förskoleundervisningen ska ordnas och utvecklas enligt principen om inkludering och då har alla barn, oberoende av till exempel behov av stöd, funktionsnedsättning eller kulturell bakgrund, rätt att delta i den gemensamma förskoleundervisningen och småbarnspedagogiken. Då barnet inom ramen för den

---

²⁷ Finlands grundlag (731/1999) 6 § 2 mom.

²⁸ Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 4 §

²⁹ Lag om grundläggande utbildning 26 a § 4 mom. (1040/2014)

³⁰ Lag om småbarnspedagogik 1 §

³¹ Lag om grundläggande utbildning 10 § 1 mom. (1288/1999)

³² Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 2 §

³³ Statsrådets förordning (422/2012) 2–4 §

³⁴ Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 9 § 2 mom.

³⁵ Förordning om grundläggande utbildning (852/1998) 3 § 2 mom.

³⁶ Lag om grundläggande utbildning 6 § 1 mom. (1288/1999) och Lag om småbarnspedagogik 11 a § 1 mom. (580/2015)

³⁷ Lag om grundläggande utbildning 20 a § och Lag om småbarnspedagogik 15 a §

³⁸ En kommun, samkommun eller privat serviceproducent (Grunderna för planen för småbarnspedagogik kapitel 1.1)

kompletterande småbarnspedagogiken behöver stöd för sin utveckling, sitt lärande och sitt välbefinnande och får stöd och service inom social- och hälsovården tillämpas lagen om småbarnspedagogik³⁹ och grunderna för planen för småbarnspedagogik⁴⁰.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet⁴¹. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria⁴². Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid⁴³ som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö⁴⁴. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Barnen ska individuellt och i grupp handledas till att ta ansvar för sitt eget beteende och för att ingen i gruppen blir mobbad eller diskriminerad eller orsakar fara för någon annan⁴⁵. Trygghets- och säkerhetsfrågor **Frågor i anknytning till trygghet och säkerhet** beskrivs närmare i samband med Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande och Elevvård **kapitel 3 och 6**. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritetsskydd samt föreskrifter om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt⁴⁶. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa förskoletjänsterna **tjänster som gäller förskoleundervisning** av en offentlig eller privat serviceproducent⁴⁷. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

---

³⁹ Lag om småbarnspedagogik 15 a §

⁴⁰ Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2022) kapitel 2.1 och 5

⁴¹ Lag om grundläggande utbildning 3 § 3 mom. (628/1998)

⁴² Lag om grundläggande utbildning 31 § 1 mom. (477/2003) och Lag om elev och studerandevård (1287/2013) 9 § 4 mom.

⁴³ Lag om grundläggande utbildning (628/1998) 31 § 2 mom.

⁴⁴ Lag om grundläggande utbildning 29 § 1 mom. (1267/2013)

⁴⁵ Lag om grundläggande utbildning 35 § (163/2022)

⁴⁶ Lag om grundläggande utbildning 35 a § (1267/2013) samt 36 och 36 a § (477/2003 och 1267/2013)

⁴⁷ Lag om grundläggande utbildning 4 § 1 mom. och 7 § 5 mom. (628/1998)

2.2 Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärtigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i avsnittet Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.

Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärtig. Målet är att varje barns lärtig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskoleenheterna **verksamhetsställen för förskoleundervisning** och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande⁴⁸. I

förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. **Stödet för växande och lärande Stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisning** samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsövergripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. ~~En plan för barnets lärande ska alltid utarbetas ifall barnet får intensifierat stöd. För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan⁴⁹ för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas.~~

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker.

När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att **barnet har börjat i förskoleundervisningen deltar barnet deltar** i all verksamhet⁵⁰, **förutsatt att det inte är frågan om avvikande**

⁴⁸ Statsrådets förordning (422/2012) 5 §

⁴⁹ Lag om grundläggande utbildning 16 a § 1 mom. (628/1998)

⁵⁰ Lag om grundläggande utbildning 35 § (1040/2014)

ordnande av förskoleundervisning på grund av barnets hälsotillstånd (se kapitel 5). Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringsätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

2.3 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för förskoleundervisningens läroplan baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁵¹, lagen om grundläggande utbildning⁵² och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵³. Principerna omfattar principen om inkludering och att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera att barn är olika, att de beter sig och lär sig på olika sätt. **Mångfalden hos barn samt barnens olika sätt att agera och lära sig ska uppskattas.** Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spöras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Förskolepersonalen ska bemöta olika familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning⁵⁴.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling⁵⁵. ~~Undervisningen ska präglas av religiös pluralism samt vara partipolitiskt och~~

⁵¹ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989 (59/1991)

⁵² Lag om grundläggande utbildning 3 a § och 29 §

⁵³ FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 27/2016

⁵⁴ Statsrådets förordning (422/2012) 2 §

⁵⁵ Lag om likabehandling 6 § 1 mom. (21/2004)

~~konfessionellt obunden.~~ **Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden.**
Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

2.4 Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

2.5 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning⁵⁶ om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetsätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i hög grad än innehållet i undervisningen.

---

⁵⁶ Statsrådets förordning (422/2012) och UKM:s premoria 28.6.2012

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen provar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med

kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv⁵⁷. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

---

⁵⁷ FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

2.6 Frågor som avgörs på lokal nivå

Vid uppgörandet av den lokala läroplanen är det viktigt att diskutera vad de föreskrivna uppdrag och allmänna mål för förskoleundervisningen som beskrivs i detta kapitel innebär och hur man ska gå till väga för att förverkliga de mål som uppställts för förskoleundervisningen.

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas

- hur förskoleundervisningen ordnas och vilka förpliktelser som styr ordnandet av förskoleundervisningen ur lokalt perspektiv
- förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen ur lokalt perspektiv
- värdegrunden för förskoleundervisningen och eventuella lokala aspekter som kompletterar den
- synen på lärande i förskoleundervisningen och eventuella lokala perspektiv som kompletterar den
- målen för mångsidig kompetens och eventuella lokala prioriteringar som gäller dem, samt med vilka åtgärder man utvärderar målen och utvecklar främjandet av mångsidig kompetens.

Värdegrunden, synen på lärande och målen för mångsidig kompetens ska beaktas och fördjupas i de delar av läroplanen som beskriver verksamhetskulturen, genomförandet av undervisningen, **stödet för växande och lärande** **stödet för lärande och deltagande i förskoleundervisningen** och elevvården i förskoleundervisningen.

3. Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen som stödjer växande och lärande

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspillet inom förskolegemenskapen. **Utbildningsanordnaren och de personer som leder förskoleundervisningen ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen på de olika verksamhetsställena för förskoleundervisning.** Utvecklandet av verksamhetskulturen styrs av lagarna om förskoleundervisning och av de värden, den syn på lärande och de mål för förskoleundervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen och i de lokala planerna. Verksamhetskulturen formas också av ledningsstrukturer och praxis, av personalens yrkeskompetens och av de lokaler, redskap och material som finns att tillgå. Verksamhetskulturen i förskolan återspeglas i kommunikationen, atmosfären och de pedagogiska metoderna och den inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. **Utgångspunkten för utvecklingen av verksamhetskulturen är en inkluderande förskoleundervisning där varje barn kan agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.** En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet i förskolan inom förskoleundervisningen.

Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar, principer och synen på lärande
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer, arbetssätt och pedagogisk praxis, inklusive undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt

- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Ledarskapet påverkar i hög grad verksamhetskulturen och dess utveckling och kvalitet. Utgångspunkten för ledarskapet inom förskoleundervisningen är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och principerna för inkludering. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla förskoleundervisningen på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

3.1. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Verksamhetskulturen har en central betydelse för hur undervisningsarrangemangen som stöder förutsättningarna för lärande, barnens delaktighet, jämlikhet och för hur förskoleundervisningen som helhet genomförs. Verksamhetskulturen inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. Verksamhetskulturen inbegriper all verksamhet inom förskoleundervisningen, som till exempel ordnandet av stöd för lärande och deltagande i förskoleundervisningen, utvärdering av pedagogiken och trygghet och säkerhet i lärmiljöerna.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Anordnaren av förskoleundervisning **Utbildningsanordnaren** och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och **undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande samt** genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens **lärande lärstig** ska fortlöpa smidigt **och för att trygga barnens välbefinnande** är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla. ~~men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen.~~ Verksamhetskulturen inom förskoleundervisningen ska utvecklas och ordnas enligt inkluderande principer, och inklusionen anknyter på ett övergripande sätt till genomförandet av den pedagogiska verksamheten. En inkluderande verksamhetskultur främjar barnens delaktighet och lärandet och tillgodoser de olika behoven hos varje barn. Varje barn har rätt att vara en del av gruppen, delta i den gemensamma verksamheten och nå sin fulla potential med hjälp av sina egna styrkor och positiva läroupplevelser tillsammans med de övriga barnen i gruppen. ~~Verksamheten ska utvecklas i en riktning som~~

stödjer inkludering och kulturell mångfald. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för växande och lärande **sitt lärande och deltagande i förskoleundervisningen** som de behöver **och ta del av sådana undervisningsarrangemang som stöder förutsättningarna för lärande**. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja **språklig och kulturell mångfald**, **utvecklingen av** öppen kommunikation **och samt utveckling av** kollaborativa arbetsätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i **förskolan inom förskoleundervisningen** ska främja allas lärande.

Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt.

Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan **kyddas berikas** med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetsätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är det viktigt med närvaro och handledning av en vuxen. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att

byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

3.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma⁵⁸. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen **i enlighet med inkluderande principer**.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

3.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av **anordnaren av förskoleundervisning utbildningsanordnaren**.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärtigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i

---

⁵⁸ Statsrådets förordning 4 § (422/2012)

förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens **växande och lärande** **lärande och deltagande i förskoleundervisning** ska undervisnings- och stödm Metoderna vara enhetliga.

Förskolepersonalen **Personalen inom förskoleundervisningen** ska samarbeta med personalen inom välfärdsområdets social- och hälsovårdstjänster för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens **växande och lärande** **lärande och deltagande i förskoleundervisning** samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan **förskolepersonalen** **förskoleundervisningens personal** och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas⁵⁹.

Samarbete med vårdnadshavarna

Anordnaren av förskoleundervisning **Utbildningsanordnaren** ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av **förskolans** **förskoleundervisningens** personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen **Personalen inom förskoleundervisningen** ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens **växande utveckling** och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt **växande och lärande** **lärande och deltagande i förskoleundervisning**. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

---

⁵⁹ Lag om grundläggande utbildning 47 a § (1267/2013)

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att **utvecklas och** lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Anordnaren av förskoleundervisning **Utbildningsanordnaren** ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande **utveckling, och lärande och välbefinnande**. Information som är nödvändig för **anordnande av barnets deltagande i förskoleundervisningen samt för ordnandet av undervisningen**, stödet för lärande och elevvården överförs när barnet övergår från **ett enhet verksamhetsställe till ett annat** eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar⁶⁰. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets växande **utveckling** och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

3.4 Frågor som avgörs på lokal nivå

I den lokala läroplanen ska fastställas och beskrivas

- **strukturer för verksamhetskulturen på lokal nivå**
- målen för utvecklandet av verksamhetskulturen och utvärderingsmetoderna i förskoleundervisningen
- **kompetens, ansvar och ledarskap i anknytning till utvecklingen av verksamhetskulturen**
- **förskolans lärmiljöer som används i förskoleundervisningen** och metoderna för utvärdering av dem
- **strukturer för samarbete**, mål och praxis för **samarbete inom förskolan genomförandet av förskoleundervisningen**, med vårdnadshavarna och vid övergångarna
- metoder för utvärdering av **de olika samarbetsformerna samarbete**.

Anordnaren av förskoleundervisning **Utbildningsanordnaren** ska se till att samtliga förskoleenheter **verksamhetsställen för förskoleundervisning** kan precisera målen för sin verksamhetskultur och för utvecklandet av lärmiljöerna samt praxisen i anslutning till samarbete **i sin årliga verksamhetsplan**. **Preciseringarna kan skrivas in antingen i den enhetsspecifika läroplanen och/eller i lärsplanen i enlighet med anordnarens beslut.**

⁶⁰ Lag om grundläggande utbildning 40–41 § (642/2010)